

Paper rondetafelgesprek Wonen en zorg voor ouderen

17 maart 2022

Vaste commissie voor Binnenlandse Zaken van de Tweede Kamer

Volgens ActiZ is het uiterst belangrijk om wonen en zorg voor ouderen te prioriteren. De zorg voor ouderen gaat fundamenteel veranderen. Het aantal 65-plussers stijgt de komende twintig jaar met meer dan de helft tot bijna vijf miljoen mensen. Het aantal 90-plussers stijgt zelfs met meer dan 150 procent.¹ Deze demografische ontwikkeling betekent een forse groei van ouderen met een intensieve zorgvraag, terwijl het aantal mensen op de arbeidsmarkt beperkt is. Daarnaast neemt het aantal mantelzorgers af en is er een gebrek aan passende woonruimte. Dit heeft grote gevolgen voor de wijze waarop we de zorg organiseren. Om de zorg voor ouderen houdbaar te houden, zijn toekomstgerichte keuzes nodig. Het prioriteren van wonen en zorg voor ouderen is daarbij essentieel.

Langer zelfstandig thuis

Langer zelfstandig thuis wonen is het credo. Wat ActiZ betreft is dat zeker wenselijk en mogelijk, mits dit voor mensen voldoende kwaliteit van leven biedt. De wens om langer zelfstandig thuis te wonen sluit aan bij de wensen van veel ouderen. Mensen kunnen dat doen met eventueel met zorg en ondersteuning vanuit thuiszorg of wijkverpleging. Maar ook de zware zorg thuis neemt sterk toe. Niet gek als je weet dat ruim 50% van de 90-plussers zelfstandig thuis woont en dit aantal groeit.

Thuis wonen heeft echter ook beperkingen. Op dit moment wonen ruim 140.000 65-plussers in een woning die niet, of alleen tegen hoge kosten is aan te passen tot een geschikte woning voor een bewoner met een beperking. Denk aan portiekwoningen of lage flats zonder lift. De groei van het aantal 75-plussers is het sterkste in krimpregio's van het land. In die regio's is de woonomgeving vaak minder geschikt voor langer thuiswonende ouderen. Het ontbreekt er aan noodzakelijke voorzieningen op korte afstand zoals een huisarts, apotheek of toegang tot openbaar vervoer.²

Wij zijn overtuigd dat ouderen die in een geschikte woning of woonvorm wonen pas later of minder zware zorg behoeven. Het wonen in een geschikte woning, het hebben van een netwerk en eigen regie, en het wonen in een woonvorm die 'samenredzaamheid' bevordert, werken allen preventief.

Gemeenten aan zet met woonzorgvisies

Gemeenten hebben een belangrijke rol in het creëren van vitale wijken en voldoende woon(zorg)voorzieningen voor senioren en ouderen. Als lid van de Taskforce Wonen en Zorg constateerde ActiZ dat veel gemeenten laat op stoom komen met het maken van woonzorgvisies om in te spelen op de veranderde demografie en behoeften van hun inwoners. Samen met ouderenbond ANBO maakte ActiZ een tool voor gemeenten om per gemeente inzicht te krijgen in de vergrijzing en wat dit betekent voor huisvesting, aangepaste woningen en belangrijke basisvoorzieningen op wijkniveau.³ Steeds meer gemeenten raken gelukkig doordrongen van de ernst en urgentie van het onderwerp, maar we zijn er nog niet.

¹ <https://www.rivm.nl/infographic-impact-van-vergrijzing>

² <https://www.actiz.nl/mijn-actiz/gebrekking-woningbeleid-voor-ouderen-gaat-gemeenten-miljarden-kosten>

³ <https://www.actiz.nl/actiz-en-anbo-lanceren-online-tool-woonopgave-ouderen-voor-gemeenten>

Woonzorgvisie benutten en vullen

In november 2021 constateerde de Taskforce Wonen en Zorg dat slechts 45% van de gemeenten op minimaal één thema concrete doelstellingen in aantallen, locaties of planning formuleert.⁴ Veel gemeenten staan dus nog aan het begin. Recent publiceerde ABN AMRO het rapport 'Tekort woningen voor ouderen ook probleem voor de zorg'.⁵ Het aanwijzen van bouwlocaties wordt door de onderzoekers als groot knelpunt genoemd. Dit is herkenbaar en zou wat ActiZ betreft onderdeel van de gemeentelijke woonzorgvisie moeten zijn.

In de gemeentelijke woonzorgvisies wordt nog niet altijd de link gelegd met de opgave voor verpleeg(huis)capaciteit in een gemeente. Dit is nieuw voor gemeenten om hier een rol in te hebben/moeten nemen, maar hun regierol is hier zeer van belang. ActiZ bepleit hierbij samenwerking tussen gemeenten, zorgorganisaties en zorgkantoren. De landelijke monitor capaciteitsplannen verpleegzorg 2021 van Zorgverzekeraars Nederland biedt een actueel beeld van de geplande extra zorgcapaciteit ten opzichte van de vraagontwikkeling.⁶

- **Zorg dat gemeenten de opgave voor verpleeghuiszorg en locaties hiervoor opnemen in de woonzorgvisies en dat zij afspraken maken met zorgorganisaties hierover.**

Knelpunten en oplossingen

Bestuurlijke afspraken wonen en zorg: extra verpleegzorgplekken

In april 2021 zijn bestuurlijke afspraken gemaakt tussen de ministeries van VWS en Binnenlandse Zaken, koepelorganisatie VNG en de brancheverenigingen Aedes, Zorgverzekeraars Nederland en ActiZ.⁷ De afspraken gaan onder meer over de uitbreiding van de capaciteit van verpleegzorg. Vastgelegd is de doelstelling dat er voor ouderen in 2026 25.000 extra verpleegzorgplekken zijn gerealiseerd en tussen 2026 en 2031 nog eens 25.000 extra verpleegzorgplekken.

De afspraak was dat de opgave voor aanvullende intensieve verpleegzorg deels zou worden ingevuld met intramurale capaciteit en deels op een plek waar mensen zelfstandig wonen (thuis of in een geclusterde woning). In het regeerakkoord is echter opgenomen dat voor de uitbreiding van capaciteit verpleeghuiszorg wordt uitgegaan van 'scheiden wonen en zorg'. Dit betekent dat er geen intramurale verpleeghuisplekken meer bij kunnen komen. Dit gaat dus in tegen de gemaakte afspraken. Het gaat ook in tegen de afspraken die nu al lokaal zijn gemaakt tussen zorgaanbieders en zorgkantoren over vernieuwing en uitbreiding van de capaciteit verpleeghuiszorg (zoals nu weergegeven in de regiobeelden van Zorgverzekeraars Nederland, december 2021).

In de bestuurlijke afspraken zijn ook randvoorwaarden benoemd die aangepakt moeten worden om de realisatie van woonzorgvormen te stimuleren. Deze randvoorwaarden zijn nog echter lang niet allemaal geregeld, zoals de knelpunten bij het College Sanering Zorginstellingen en het bieden van dekkende, reële en betrouwbare tarieven voor zorgorganisaties in meerjarenafspraken. Voor dekkende en betrouwbare tarieven is het van belang dat de Normatieve Huisvestingscomponent (NHC) niet onderhandelbaar blijft en dat er ook geen herijking van de rentecomponent plaats vindt per 2023.

Scheiden wonen en zorg

In het coalitieakkoord wordt ingezet op het scheiden van wonen en zorg. Dat houdt in dat in de Wet langdurige zorg, wonen en zorg apart gefinancierd wordt: *"Voor een toekomstbestendige ouderenzorg wordt wonen en zorg stapsgewijs gescheiden zodat langer thuis wonen nog meer gestimuleerd wordt.*

⁴ <https://www.taskforcewonenzorg.nl/nieuws/wonen-en-zorg-steeds-hoger-op-de-agenda-maar-we-zijn-er-nog-niet>

⁵ <https://www.abnamro.nl/nl/zakelijk/insights/sectoren-en-trends/real-estate/tekort-woningen-voor-ouderen-ook-probleem-voor-de-zorg.html>

⁶ <https://www.taskforcewonenzorg.nl/nieuws/zn-brengt-plannen-verpleegzorgopgave-regionaal-in-kaart>

⁷ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2021/06/02/kamerbrief-over-bestuurlijke-afspraken-wonen-en-zorg>

Hierbij is expliciete aandacht voor innovatieve woonvormen en voor de mogelijkheid voor iedereen, ongeacht inkomen, om betaalbaar langer thuis te blijven wonen met zorg."

Wat ActiZ betreft draagt de maatregel om wonen en zorg verder te scheiden bij aan een toekomstbestendige ouderenzorg, maar tegelijkertijd zien we in de uitwerking veel risico's. Bovendien gaat de maatregel in tegen eerder overeengekomen afspraken. In de periode tot 2025 zijn transitiemiddelen beschikbaar om het proces van scheiden van wonen en zorg te faciliteren. Het is nog onduidelijk voor wie en wat deze transitiemiddelen zijn: worden zorgorganisaties gestimuleerd hun plannen voor uitbreiding verpleegzorgplekken om te buigen naar scheiden wonen en zorg? Het is ook nog onzeker wat er gebeurt met de extra intramurale plaatsen die al na 2025 gepland staan. De businesscase voor intramuraal zorgvastgoed is makkelijker rond te krijgen. Indien het scheiden van wonen en zorg verder wordt doorgevoerd, dan is de verwachting dat er ook minder uitbreiding van verpleeghuiscapaciteit plaats zal vinden door de zorgorganisaties.

- **Voorkom de komende jaren onzekerheid over de financiering van uitbreiding verpleegzorgplekken.**
- **De randvoorwaarden die zijn benoemd bij de bestuurlijke afspraken voor de woonzorgopgave moeten op orde zijn. Hiervoor is het Kabinet aan zet.**
- **Zorg dat scheiden wonen en zorg geleidelijk wordt ingevoerd en dat de transitiemiddelen bij zorgorganisaties terecht komen die al concrete plannen hebben voor uitbreiding van verpleegzorg capaciteit, zodat die plannen doorgang kunnen vinden.**

Contact

Voor meer informatie of vragen, neemt u contact op met ActiZ:

Olfert Koning (o.koning@actiz.nl / 06-2902 0035), coördinator public affairs ActiZ of Frank Hagelstein (f.hagelstein@actiz.nl / 06-1503 0610) manager Wonen en Zorg.